Natura2000-gebied Canisvlietse Kreek

Jaarrapport 2008-2009 Vogels & Ongewervelden

Franklin L. L. TOMBEUR

INLEIDING

In dit veertiende jaarrapport vind je gegevens over het voorkomen, de talrijkheid, de verspreiding, de ontwikkelingen en het broedsukses van een selektie vogelsoorten in Canisvliet. Onderzoek aan vogels blijft de hoofdmoot uitmaken van ons veldwerk in Canisvliet maar er is ook aandacht en tijd besteed aan de aanwezigheid van ongewervelden, meer bepaald vlinders en libellen.
Canisvliet werd tussen 1 oktober 2008 en 30 september 2009 88 maal bezocht met 307 uur aanwezigheid en onderzoek ter plaatse.
Gegevens zijn ook aangebracht bij www.sovon.nl, www.natuurkalender.nl, www.vlinderstichting.nl en www.waarneming.nl.

Voor het veldonderzoek verschaften Staatsbosbeheer Regio Zuid en de Heemkundige Kring Sas van Gent logistieke steun. Waarvoor veel dank.

Op de homepage van de Stichting Heemkundige Kring Sas van Gent www.heemkundigekringsasvangent.nl zijn diverse bijdragen te vinden over de ontstaansgeschiedenis, het vogelleven en de natuurbeschermers van Canisvliet. Op de Canisvlietpagina van het bezoekerscentrum De Baeckermat in Westdorpe zijn driemaandelijkse seizoensoverzichten uit Canisvliet raadpleegbaar (www.debaeckermat.nl).

In ons vorig jaarrapport hebben wij aandacht gevraagd voor Canisvliet als leefgebied – *Moerasvogels op peil.* Op de vraag om onderzoek te doen naar het verdwijnen van rietkragen kwam geen antwoord. In bijlage herhalen wij die oproep zoals hij is verschenen in De Steltkluut jaargang 39 nummer 4 september 2009.

Het weer volgens de Klimatologische Dienst van het KNMI in De Bilt (www.knmi.nl) :

- herfst 2008 (september, oktober, november) : normale temperaturen en hoeveelheid neerslag, zonnig
- winter 2008/2009 (december, januari, februari) : koud, zeer zonnig en droog. Koudste winter in twaalf jaar.
- lente 2009 (maart, april, mei) : zeer zacht, zeer zonnig en gemiddeld over het ganse land vrij droog. Op één na zachtste lente in ruim een eeuw.
- zomer 2009 (juni, juli, augustus) : warm, zonnig en gemiddeld over het land vrij droog. Negende warme zomer op rij.

adres van de rapporteur : Franklin L.L. TOMBEUR, Brusselsesteenweg 420, 9050 Ledeberg, België (franklin.tombeur@skynet.be)
adres van de werkgroep 'Behoud Canisvliet' : Jan SANDERSE, Stationstraat 53, 4551 EL Sas van Gent, Nederland
(geheel of gedeeltelijke overname van de inhoud van dit rapport is toegelaten mits duidelijke bronvermelding)

VOGELS

ONDERZOEK

Het onderzochte gebied zijn de landbouwgronden en het natuurreservaat binnen zijn huidige grenzen gelegen tussen de Anthonykade in het westen, de Karnemelkdijk in het zuiden, de Vissersverkorting (bewoning niet inbegrepen) in het oosten en de Oostpoortweg in het noorden (buurtschap aan de Canisvlietstraat niet inbegrepen) op het grondgebied van de voormalige gemeente Sas van Gent (thans Terneuzen) in de provincie Zeeland. Alles samen ongeveer 140 ha.
Het vogelonderzoek bestaat uit het bij elk bezoek vaststellen van de aan- of afwezigheid van (onder)soorten en het kwantificeren ervan. Al naar gelang wordt nota genomen betreffende sekse, leeftijd en gedrag. Vaak wordt ook genoteerd op welke plekken de vogels zijn waargenomen, aan de grond of overvliegend.
Gegevens ingebracht op www.waarneming.nl door andere waarnemers zijn niet in dit rapport verwerkt.

Aan het uitwerken van de territoriumkartering, nestkaarten, rapportage en seizoensoverzichten zijn honderden uren thuiswerk besteed. Er werden 135 soorten en ondersoorten waargenomen en 51 soorten hadden één of meerdere broedterritoria (lijst in bijlage). Een aantal soorten die in het verleden broedterritoria hadden en in het afgelopen onderzoeksjaar niet zijn waargenomen zijn eveneens in bijlage opgenomen.
Er werden 42 nestkaarten online ingebracht bij het Nestkaartenprojekt van SOVON: Grauwe Gans 37, Grote Canadese Gans 3, Slobeend 1 en Tafeleend 1.
Alle broedvogelgegevens werden online ingebracht bij SOVON. Gegevens uit Canisvliet werden ook ingebracht in de maandelijkse Ganzentellingen (SOVON), de Midwintertelling (SOVON) en het Kustbroedvogelonderzoek (Delta Projekt Management). Bijzondere waarnemingen zijn ingebracht in het BSProjekt van SOVON. Tevens werd meegewerkt aan slaapplaatstellingen van de Kleine Zilverreiger (André Hannewijk). Aflezingen van Grauwe Ganzen met halsbanden gingen naar www.geese.org.

Het broedvogelonderzoek verloopt volgens de methode van het Broedvogel Monitoring Project van SOVON [1] (uitgebreide territoriumkartering).
Of vogels al dan niet daadwerkelijk eieren hebben gelegd en al/dan niet jongen hebben grootgebracht is niet relevant bij de gehanteerde methode. Duidelijk mag zijn dat een territorium niet betekent dat er ook gebroed wordt.

BROEDSEIZOEN

Ganzen

Het aantal legsels bij de Grauwe Gans en de Grote Canadese Gans blijft verder dalen. Dat heeft zowel te maken met het verdwijnen van geschikt en veilig broedhabitat (rietkragen) als met de kans op predatie door de Vos.

Roofvogels

[1] van Dijk A.J.2004.Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken).SOVON Vogelonderzoek Nederland,Beek-Ubbergen

Kommer en kwel bij deze groep. Een mislukte poging bij de Bruine Kiekendief, een begin van een poging bij de Buizerd en verstek door de Torenvalk. Ook de Sperwer liet het afweten.

Weidevogels

Drie soorten, Kievit, Grutto en Tureluur lijken zich te herpakken, maar het is nog te vroeg om al te spreken van een herstel. Het grasland lag er niet natter bij in het voorjaar dan andere jaren. Mogelijks speelt het grondig en kort begrazen van het grasland tot eind november en een vertraagde grasgroei door de felle vorstpriode in januari een rol bij deze "heropleving". Trouwens de verruiging lijkt de laatste twee jaren stilaan af te nemen, zeker wat betreft de talrijkheid en bedekking door Zeegroene Rus. Dit alles heeft uitsluitend betrekking op de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder. In de "nieuwe natuur" in de Canisvlietpolder lagen geen territoria van deze drie soorten.

Moeras- en Rietvogels

De in 1997 gegraven plassen nu intussen geheel omzoomd door rietkragen, lijken toch een alternatief te bieden voor de langs de kreek verdwenen rietkragen, zeker voor soorten als Dodaars, Waterral, Blauwborst en Rietzanger.

SOORTBESPREKING

Tenzij nadrukkelijk anders vermeld hebben alle waarnemingen en data betrekking op de afgelopen onderzoeksperiode (1 oktober 2008 – 30 september 2009).

De soortbespreking is in drie kategorieën ondergebracht :

- Alle akker- en weidevogels, opgedeeld in primaire of secundaire[2] weidevogelsoort, of volgens SOVON-kriteria
- Alle ganzen- en prooivogelsoorten
- Waarnemingen met een lokaal of boven-lokaal belang

Toendrarietgans *Anser fabalis rossicus*

De eerste vogels werden al gezien op 25 oktober wat meteen de vroegste datum ooit is voor Canisvliet (archief Johan van den Steen), en de laatste op 20 februari. Het maximum bedroeg slechts 106 in februari. Het aantal waarnemingen bedroeg amper 9 maar toch is enkele malen overnacht in het gebied.

Kolgans *Anser albifrons*

De eerste vogels verschenen op 8 november en de laatste werden gezien op 6 april, meteen de laatste datum ooit voor Canisvliet (archief Johan van den Steen). De maxima bedroegen 900 in december en 320 in februari. De vogels bleven veelduldig de nacht doorbrengen.

Grauwe Gans *Anser anser*

Broedseizoen

[2] Beintema A., Moedt O. & D.Ellinger;1995;Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels;Schuyt & Co,Haarlem

Er werden 43 legsels gevonden waarvan er 37 konden opgevolgd worden. Van dit laatste waren er amper 11 suksesvol, m.a.w. werd minstens 1 kuiken geboren. In de 37 legsels werden minimaal 243 eieren gelegd. De 11 suksesvolle legsels leverden 59 kuikens op, hetgeen een zeer hoog "rendement" betekent. De suksesvolle legsels lagen op twee na, op zeer natte plekken in de rietkragen of op pollen Zeegroene Rus omgeven door water. Ook mislukte legsels lagen vaak op "veilige" plekken zonder dat de oorzaak voor mislukken bekend is.
Weinig kuikens zijn volwassen geworden. Op 29 april leverde dit nog minimaal 40 kuikens op. Nadien is het moeilijk om het precieze aantal nog vast te stellen. Maar ook van deze 40 gaan er nog een aantal het hoekje om. Vastgesteld is dat ook de Zwarte Kraai kuikens predeert. Er zijn bij aanvang en tijdens het broedseizoen ook een tiental karkassen van volwassen vogels gevonden. Er zijn aanwijzingen dat ze allemaal gepredeerd zijn door de Vos.

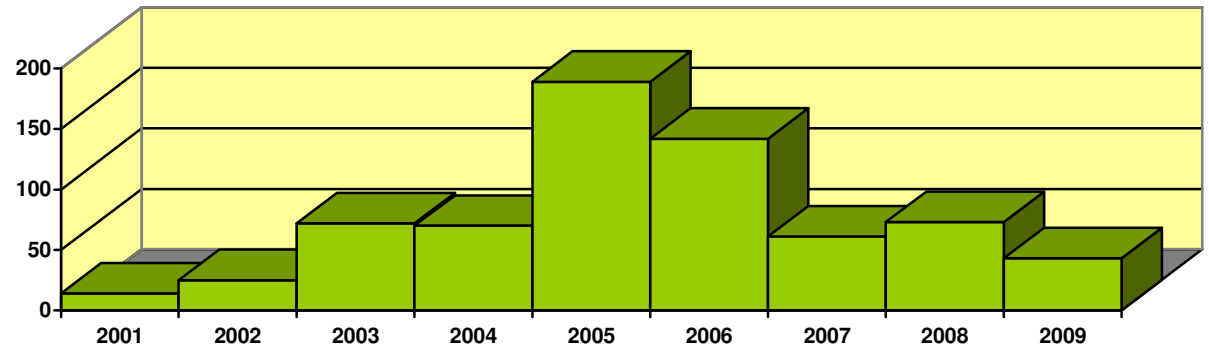

Het aantal gelokaliseerde legsels van de Grauwe Gans in Canisvliet

Aantallen
De aantallen zijn in de nazomer flink gedaald. Het maximum bedroeg 600 vogels in december. De vogels blijven vaak overnachten in het gebied.

Indische Gans *Anser indicus*
Tien waarnemingen tot maximum 2 vogels.

Sneeuwgans *Chen caerulescens*
Vanaf 8 december tot in juli waren af en toe tot maximum vijf vogels (december en februari) van de witte fase in Canisvliet aanwezig. Ze zijn gezien in gezelschap van Kolgans, Brandgans, Grauwe Gans en Grote Canadese Gans. Vanaf september zijn er opnieuw tot 6 vogels gezien. Over de herkomst van deze dieren is niks bekend. Ze vertoonden geen sporen van gevangenschap.

Grote Canadese Gans *Branta canadensis*
Broedseizoen

Ook bij deze soort is het aantal territoria gedaald. Drie legsels konden opgevolgd worden. Twee daarvan leverden minstens 13 kuikens op. Nog andere legsels moeten suksesvol geweest zijn want op 5 juni zwommen er 20 kuikens en op 4 juli nog 18.

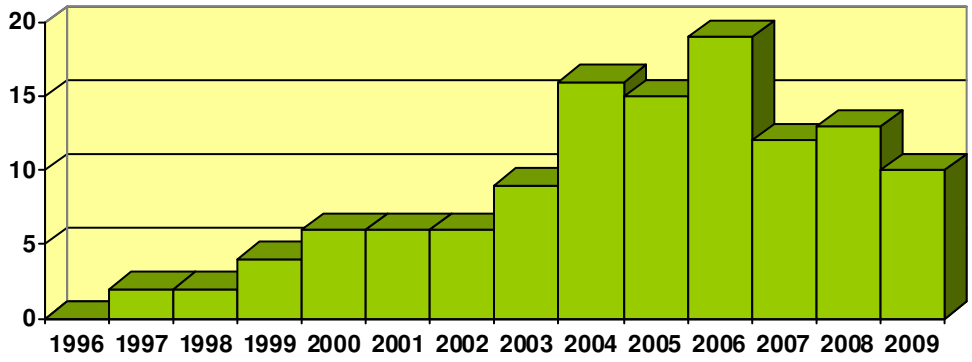

Aantal broedterritoria Canadese Gans in Canisvliet

Aantallen

De klassieke nazomermaxima ontbraken ook in 2009. De aantallen in Canisvliet zijn het laatste jaar niet meer boven de 100 vogels uitgekomen maar zijn op zich geen juiste weergave van de realiteit. Vaak het gaat het immers overvliegende vogels. Zoals ook de Grauwe Gans is de Grote Canadese Gans een voedselopportunist met daaraan gekoppeld een grote mobiliteit. Grote groepen kunnen in funktie van beschikbaarheid van voedsel overal in het agrarisch gebied opduiken om enkele uren of dagen nadien – na verjaging (!) – zich te verplaatsen naar een andere plek. Slapen gebeurt vaak – maar hier is onderzoek nog ontbrekend – in natuurgebieden zoals in de Autrichepolder.

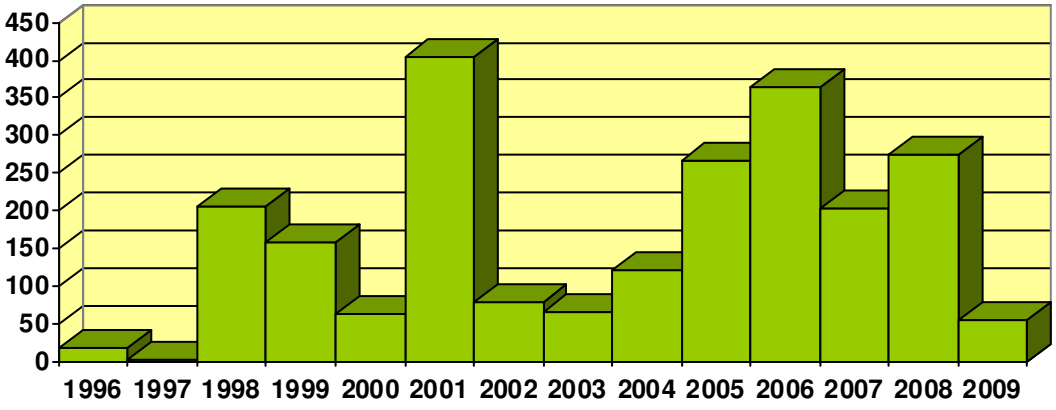

Jaarlijksee maxima van de Canadese Gans in de periode januari 1996 - september 2009

Brandgans *Branta leucopsis*

De Brandgans werd weinig gezien. Uitzonderlijk was een doortrekkende groep van 70 noord vliegende vogels op 26 februari.

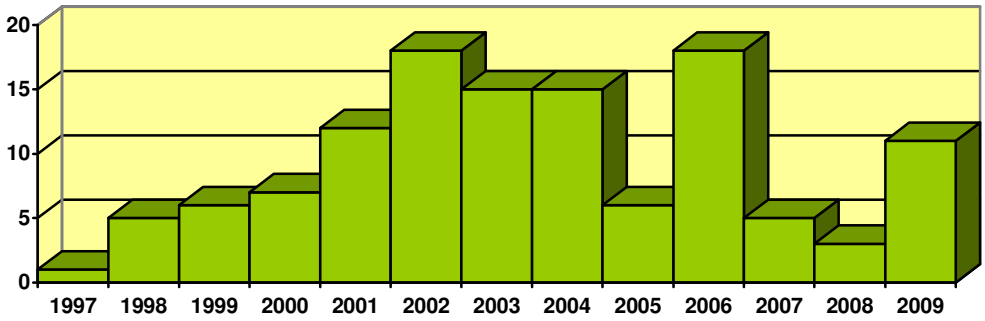

Jaarlijks aantal waarnemingen van de Brandgans per rapportperiode (1 oktober – 30 september)

Nijlgans *Alopochen aegyptiacus*

De aantallen bleven ook dit jaar beperkt met uitzondering van een groep van 34 zuid vliegende vogels op 8 november.

Bergeend *Tadorna tadorna Secundaire weidevogelsoort*

De laatste 3-4 jaar zijn de aantallen vooral in het vroege voorjaar enorm gedaald. Het maximum bedroeg amper 18 vogels in maart.

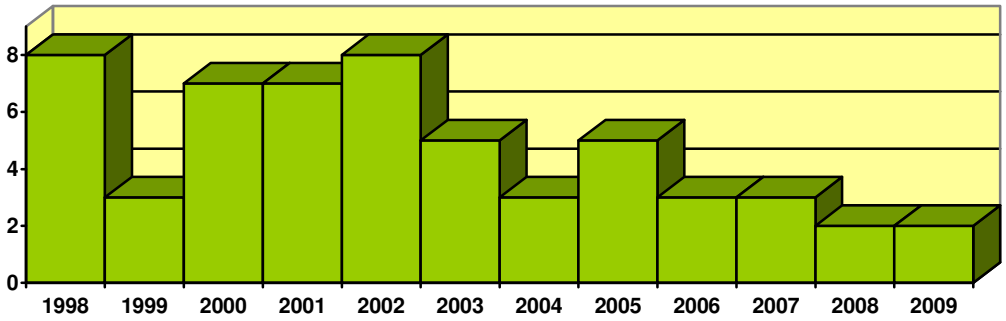

Het aantal broedterritoria van de Bergeend in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder sinds de aanleg in 1997

Smient *Anas penelope*

Opnieuw lage aantallen. Het maximum aantal vogels kwam niet boven de 140 uit (januari). De eerste vogels werden genoteerd op 25 oktober en de laatste op 6 april. Op 21 augustus werd alweer een eerste vogel gezien wat pas de vijfde augustuswaarneming ooit is voor Canisvliet (archief Johan van den Steen).

Krakeend *Anas strepera Secundaire weidevogelsoort*

De aantallen bleven bescheiden met een maximum van 70 vogels in februari.

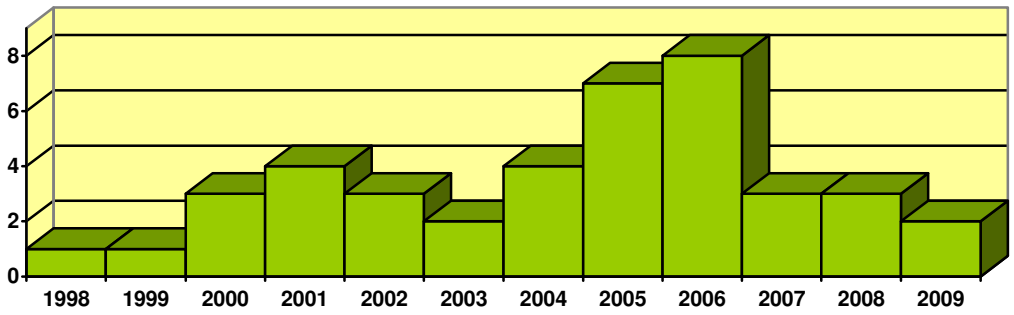

Het aantal broedterritoria van de Krakeend in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder sinds de aanleg in 1997

Wintertaling *Anas crecca Secundaire weidevogelsoort*
Ook bij deze soort bescheiden winteraantallen : maximum 70 in december. Uitzonderlijk vroeg alweer op trek vanaf 8 juli.

Wilde Eend *Anas platyrhynchos Primaire weidevogelsoort*
De maandelijkse maxima liggen ook bij deze soort al enkele jaren aan de lage kant : 400 in augustus en 300 in november en december.

Pijlstaart *Anas acuta*
Slechts zeven waarnemingen tot maximum 6 vogels.

Zomertaling *Anas querquedula Primaire weidevogelsoort*
Uitzonderlijk vroeg al op doortrek te zien vanaf 20 juli.

Slobeend *Anas clypeata Primaire weidevogelsoort*
Ook bij deze soort zeer bescheiden winteraantallen : 30 vogels in december en amper 10 in januari en februari. Uitzonderlijk zo'n 160 vogels in oktober.

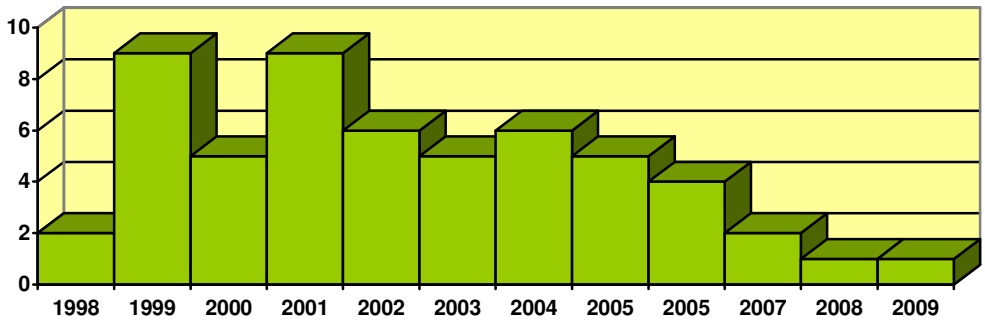

Het aantal broedterritoria van de Slobeend in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder sinds de aanleg in 1997

Tafeleend *Aythya ferina SOVON-weidevogelsoort*
De lage aantallen van de laatste jaren blijven aanhouden : nooit meer dan 20 vogels.

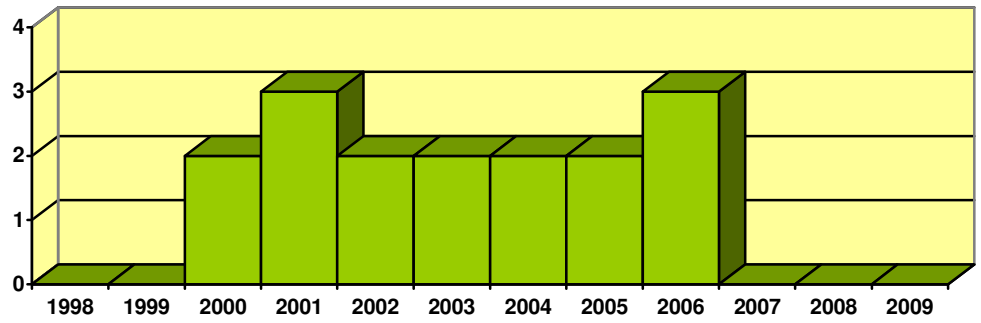

Het aantal broedterritoria van de Tafeleend in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder sinds de aanleg in 1997

Kuifeend *Aythya fuligula* *Primaire weidevogelsoort*
Ook bij deze soort liggen de jaren met honderden vogels al een tijdje achter ons. Het maximum aantal bedroeg 50 vogels in februari.

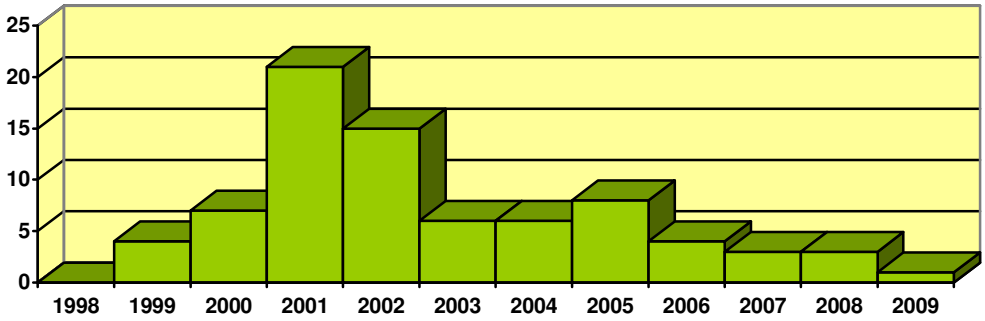

Het aantal broedterritoria van de Kuifeend in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder sinds de aanleg in 1997

Brilduiker *Bucephala clangula*
1 vrouwtje op 13 februari.

Nonnetje *Mergus albellus*
Eerste novemberwaarneming ooit : 1 vrouwtje op 22 november. Daarbuiten ontbrekend.

Dodaars *Tachybaptus ruficollis*
Vier territoria lagen in de plassen van de "nieuwe natuur" en 1 op de kreek. De koppels in de "nieuwe natuur" hadden elk een of meer jongen. Broedsukses op de kreek is onbekend.

Fuut *Podiceps cristatus*
Er waren 3 broedterritoria : een koppel had drie kuikens en de twee andere elk twee.

Aalscholver *Phalacrocorax carbo*
Het maximum aantal "slapers" bedroeg 75 in februari. Af en toe vogels verstrikt in vistuig.

Kleine Zilverreiger *Egretta garzetta*
De soort kreeg klappen door de vorstperiode in januari want de opbouw van de slaapplaats 16 in november en 18 in december zakte naar 11 in januari, 9 in februari en maart en 1 in april. Ter vergelijking, in de winter 2007-2008 bedroegen de maxima 26 in januari, 33 in februari, 38 in maart en 20 in april.

Grote Zilverreiger *Egretta alba*
In aansluiting met september 2008 werden nog vogels gezien tot 8 november (maximum 3). Verder nog tweemaal een vogel in februari.

Wespendief *Pernis apivorus*
Een waarneming op 24 juli. Dit is pas de tweede juli-waarneming voor het gebied. De eerste was 18 juli 1992 (archief Johan van den Steen).

Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*
Een koppel met territoriaal gedrag en bezoek in de rietkraag liet het uiteindelijk afweten. Mogelijks ging er wat mis met het vrouwtje want deze werd na 20 april niet meer waargenomen.
De eerste vogel (♀) werd gezien op 9 maart. Er was één decemberwaarneming (geslacht en leeftijd onbekend).

Blauwe Kiekendief Circus cyaneus
Slechts één waarneming van een vrouwtje in december.

Sperwer *Accipiter nisus*
In maart-mei enkele waarnemingen zelfs van een koppel maar er zijn geen aanwijzingen voor broeden binnen Canisvliet.

Buizerd *Buteo buteo*
De soort is het ganse jaar aanwezig maar behalve wat bescheiden balts zijn er verder geen aanwijzingen gevonden voor broeden binnen Canisvliet.

Torenvalk *Falco tinnunculus*
Geen enkele aanwijzing nopens broeden in Canisvliet.

Smelleken *Falco columbarius*
Drie waarnemingen van een vogel : november, februari en september.

Boomvalk *Falco subbuteo*
Eén waarneming in augustus en één in september.

Slechtvalk *Falco peregrinus*
Twee waarnemingen van een vogel : maart (geslacht onbekend) en september (onvolwassen).

Waterral *Rallus aquaticus*

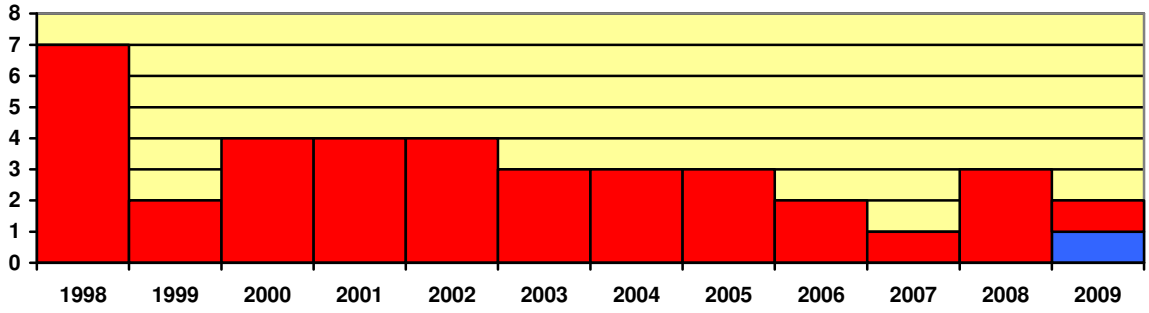

Het aantal broedterritoria van de Waterral in Canisvliet
Rood: langs de kreken
Blauw: in de "nieuwe natuur"

Scholekster *Haematopus ostralegus* *Primaire weidevogelsoort*

Aantallen van vogels die al vroeg op het jaar het binnenland opzoeken zijn de laatste jaren flink gedaald; maximum 24 in februari.

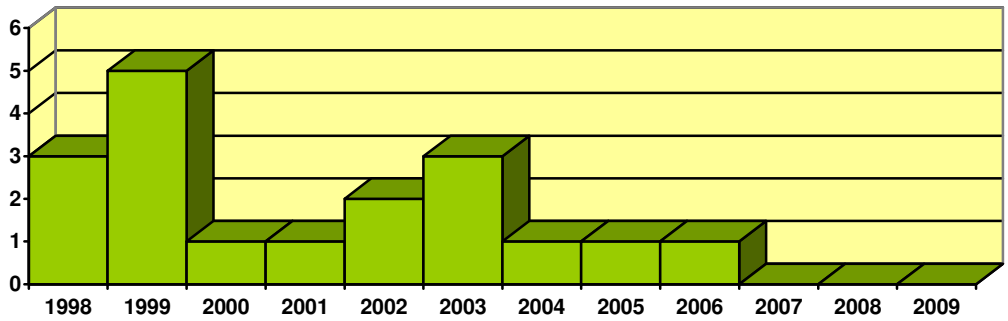

Het aantal broedterritoria van de Scholekster in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder sinds de aanleg in 1997

Steltkluut *Himantopus himantopus*

Op 17 april twee fouragerende vogels – door ons aanzien als mannetjes.

Kluut *Recurvirostra avocetta* *Secundaire weidevogelsoort*

Amper driemaal waargenomen.

Kleine Plevier *Charadrius dubius*

Slechts tweemaal waargenomen.

Goudplevier *Apricara apricaria*

Slechts eenmaal (!) waargenomen. De Goudplevier zou steeds minder door het binnenland trekken[3].

[3] R.Kleefstra;2009;De Regenwulp als kustvogel;Watervogeltellingen in Nederland Nieuwsbrief seizoen 2008/2009, nr 9 april 2009

Kievit *Vanellus vanellus* *Primaire weidevogelsoort*

Toch vier koppels die fel en lange tijd een territorium verdedigden in het bijzonder tegen patrouillerende Zwarte Kraaien, Kauwen en Eksters, wat er op wijst dat er eieren/kuikens waren. Vermoedelijk broedsukses nihil. Een vijfde koppel op het bouwland bracht er ook niks van terecht. De aantallen lagen erg laag afgelopen jaar, maximum 185 vogels in november. De Kievit zou steeds minder door het binnenland trekken [4].

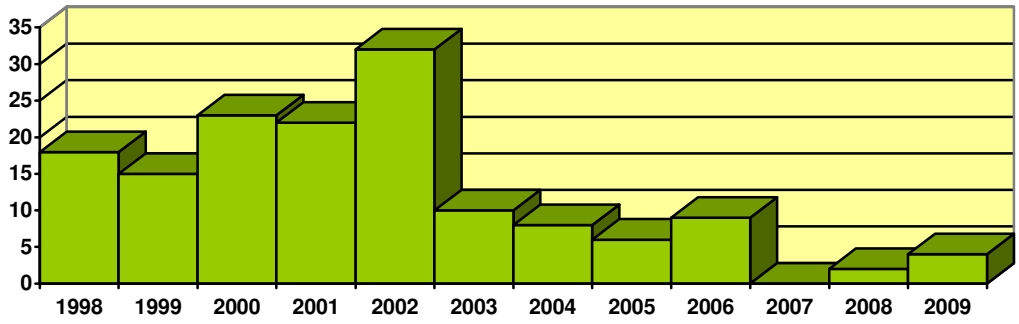

Het aantal broedterritoria van de Kievit in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder sinds de aanleg in 1997

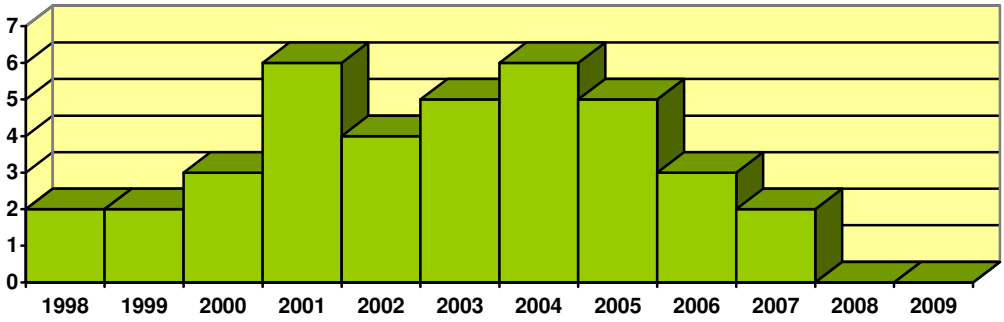

Het aantal broedterritoria van de Kievit in de "nieuwe natuur" in de Canisvlietpolder sinds de aanleg in 1997

Kemphaan *Philomachus pugnax* *Primaire weidevogelsoort*

Vier waarnemingen tot maximum 17 vogels in maart. Zou Nederland steeds meer links laten liggen tijdens de doortrek[5].

Grutto *Limosa limosa* *Primaire weidevogelsoort*

Toch twee koppels die fel en lange tijd een territorium verdedigden in het bijzonder tegen patrouillerende Zwarte Kraaien, Kauwen en Eksters, wat er op wijst dat er eieren/kuikens waren. Vermoedeliujk broedsukses nihil.
Uitzonderlijk 34 vogels op 13 maart.

---

[4] Op.cit.
[5] Op.cit.

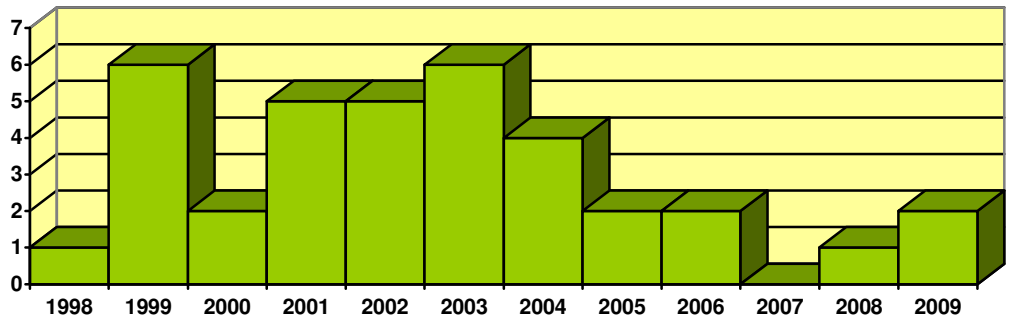

Het aantal broedterritoria van de Grutto in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder sinds de aanleg in 1997

Wulp *Numenius arquara*
Uitzonderlijk 63 vogels op 4 maart (overnachters).

Tureluur *Tringa totanus* *Primaire weidevogelsoort*
Geen doortrek waargenomen. Een koppel verdedigde fel een territorium tegen patrouillerende Zwarte Kraaien, Kauwen en Eksters. Broedsukses onbekend.

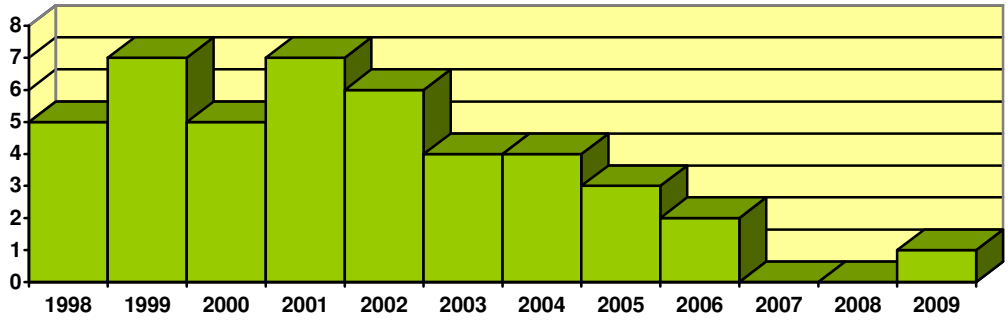

Het aantal broedterritoria van de Tureluur in Canisvliet sinds de herinrichting in 1997

Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus*
Achtmaal waargenomen tussen 26 maart en 25 april tot maximum 8 vogels in april (overvliegend). Dit zijn meteen de eerste maartwaarnemingen voor Canisvliet.

Zomertortel *Streptopelia turtur*
Er was precies één (!) waarneming van een zingende vogel.

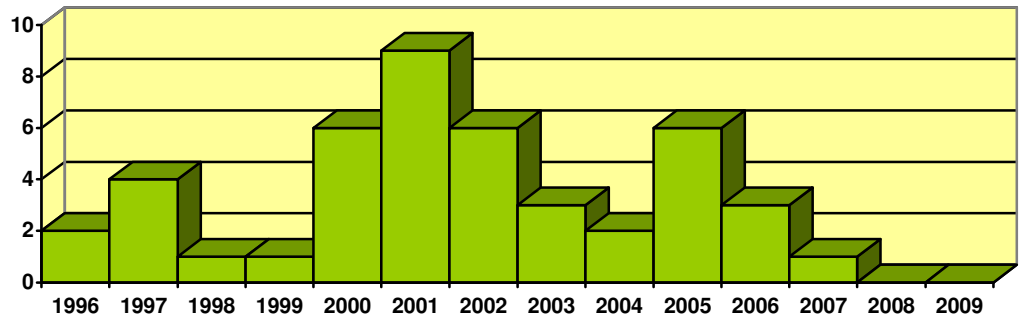

Het aantal broedterritoria van de Zomertortel in Canisvliet

Bosuil *Strix aluco*
Op 3 februari zat 's morgens bij volledige duisternis een mannetje gedurende een kwartiertje te roepen. Dit is de eerste waarneming van deze soort voor Canisvliet.

Ijsvogel *Alcedo atthis*
Er waren ondanks de vorstperiode niet minder waarnemingen dan andere jaren.

Oeverzwaluw *Riparia riparia*
Slechts enkele waarnemingen van maar enkele vogels.

Huiszwaluw *Delichon urbice*
Bijzonder weinig waarnemingen.

Grote Pieper *Anthus novaeseelandiae*
Een roepende vogel op doortrek op 18 oktober.

Graspieper *Anthus pratensis* *Primaire weidevogelsoort*
Zes broedterritoria lagen in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder en een in een aangrenzend akkerperceel.

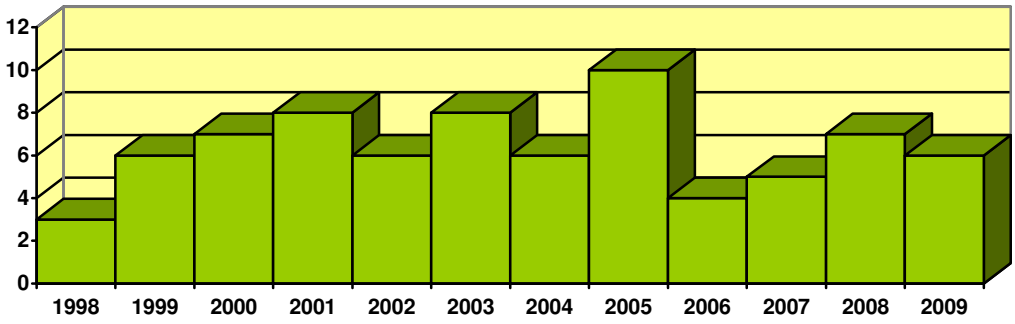

Het aantal broedterritoria van de Graspieper in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder sinds de aanleg in 1997

Gele Kwikstaart *Motacilla flavaPrimaire weidevogelsoort*

Slechts zes waarnemingen tijdens de ganse onderzoeksperiode waarvan één op 18 oktober.

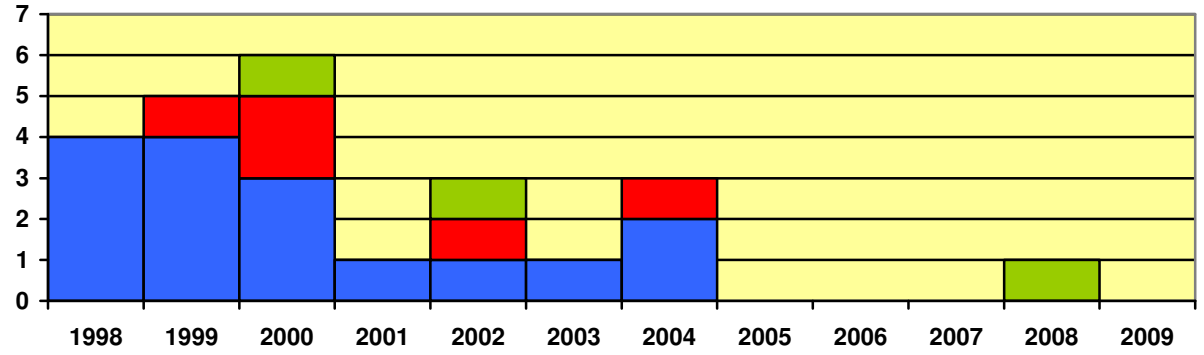

Het aantal broedterritoria van de Gele Kwikstaart in Canisvliet sinds de verruiming in 1997.
Rood : grasland Canisvlietpolder
Blauw: nieuwe natuur in de "Anthonypolder"
Groen: akkerland in de Anthonypolder

Blauwborst *Luscinia svecica*

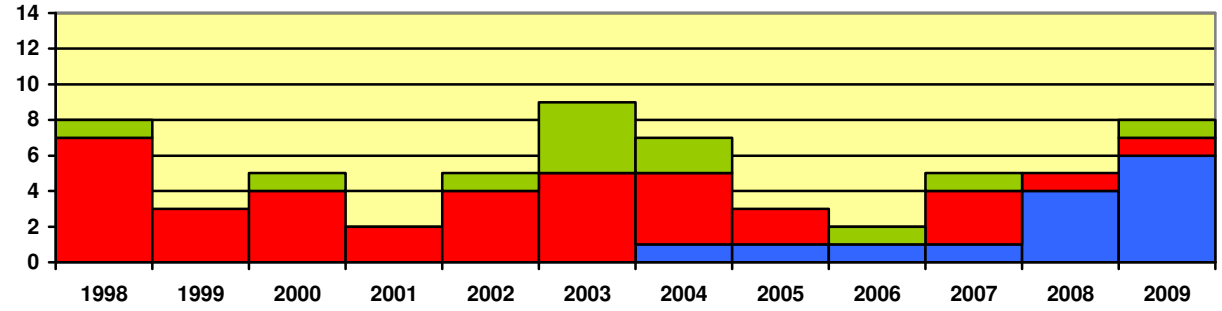

Het aantal broedterritoria van de Blauwborst in Canisvliet
Rood : langs de kreken
Blauw : in de "nieuwe natuur"
Groen : op andere plekken

Roodborsttapuit *Saxicola torquata*

Slechts één waarneming : een vrouwtje op 31 maart.

Grote Lijster *Turdus viscivorus*

De jaren dat de soort in alle maanden van het jaar werd gezien liggen reeds een poosje achter ons. Exakt twee (!) waarnemingen liggen voor.

Graszanger *Cisticola juncidis*

In aansluiting met september 2008 werden in oktober nog 3 vogels gezien. Daarna nog één waarneming op 1 december en meteen de eerste voor die maand in Canisvliet. Nadien niet meer waargenomen.

Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*
Alle broedterritoria lagen langs gegraven plassen in de “nieuwe natuur” in de Anthonypolder.

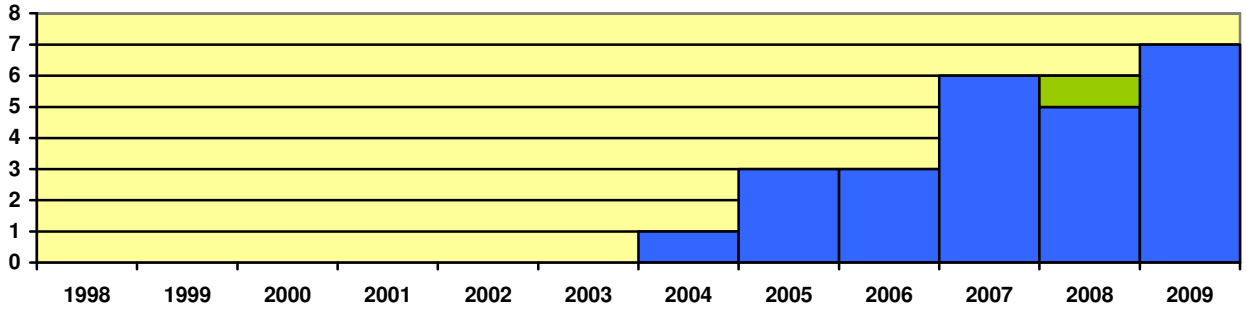

Het aantal broedterritoria van de Rietzanger in Canisvliet
Blauw : in de “nieuwe natuur”
Groen : op andere plekken

Grasmus *Sylvia communis*

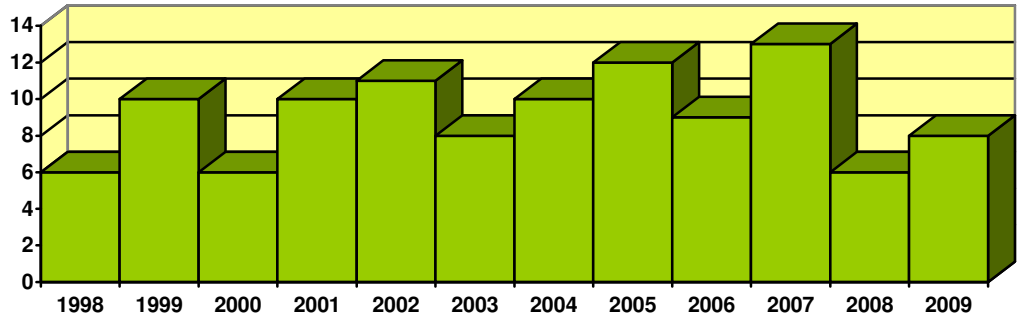

Aantal broedterritoria van de Grasmus sinds de herinrichting in 1997

Wielwaal *Oriolus oriolus*
De eerste waarneming werd verricht op 29 april en is meteen de vroegste ooit voor Canisvliet.

Frater *Carduelis flavirostris*
Een zuid vliegende vogel passeerde op 8 november. Dit is pas de tweede waarneming voor Canisvliet. De eerste dateerde van 5 november 1961 (archief Johan van den Steen).

Grote Barmsijs *Carduelis flammea*
Minimaal één vogel bevond zich in een groepje Barmsijzen (Carduelis cabaret/flammea) op 27 november. Deze soort is nieuw voor Canisvliet.

Ongewervelden 2009

Dagvlinders

Voor het zesde opeenvolgende jaar werden gegevens verzameld voor het landelijk meetnet van De Vlinderstichting. Alle gegevens zijn online ingebracht bij deze organisatie.
Dagvlinders werden gemonitord op een vast trajekt van 500 meter (10 secties van 50 meter).
De monitoring werd uitgevoerd zoals is voorgeschreven[6] en loopt van begin april tot eind september. Het traject werd 22 maal afgelopen.
De resultaten van de monitoring in de afgelopen 6 jaar vind je terug in onderstaande tabel.

Soort	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zwartsprietdikkopje (Thymelicus lineola)	85	66	89	25	32	23
Groot dikkopje (Ochlodes venata)	0	0	1	1	3	6
Koninginnepage (Papilio machaon)	0	0	0	1	0	0
Groot koolwitje (Pieris brassicae)	1	0	0	0	0	0
Klein koolwitje (Pieris rapae)	6	6	9	40	20	14
(Klein) Geaderd witje (Pieris napi)	2	7	42	51	42	46
Bruin blauwtje (Aricia agestis)	0	1	2	0	0	2
Icarusblauwtje (Poluommatus icarus)	92	28	56	9	1	21
Dagpauwoog (Inachis io)	3	7	13	11	8	1
Distelvlinder (Cynthia cardui)	1	0	1	0	1	19
Atalanta (Vanessa atalanta)	1	2	5	8	3	3
Kleine vos (Aglais urticae)	10	0	0	0	0	0
Gehakkelde aurelia (Polygonia c-album)	0	0	1	0	1	1
Bruin zandoogje (Maniola jurtina)	154	107	216	161	169	220
Oranje zandoogje (Pyronia tithonus)	117	194	207	135	143	233
Hooibeestje (Coenonympha pamphilus)	0	0	0	0	1	0
Bont zandoogje (Pararge aegeria)	0	1	9	5	9	7
aantal soorten	11	10	13	11	13	13
aantal exemplaren	472	419	651	447	433	596

Het was een goed vlinderseizoen met zeer opvallend de invasie van de Distelvlinder. Twee soorten werden voor het eerst sinds lang weer waargenomen. Het zijn Landkaartje (Araschnia levana) op 13 juli voor het eerst sinds 2003 en Kleine vuurvlinder (Lycaena phleasas) op 24 mei voor het eerst sinds 1993 (archief Johan van den Steen). De Argusvlinder en het Koevinkje zijn in 1995 nog waargenomen door Johan van den Steen, maar daarna niet meer. Hierbij valt wel op te merken dat wij in de periode 1996-1999 nauwelijks aandacht hebben besteed aan dagvlinders.
Opvallende afwezigen afgelopen seizoen waren Koninginnepage, Boomblauwtje en Kleine vos. Er waren diverse waarnemingen van de Oranje luzernevlinder.

[6] Van Swaay,C.A.M.(2000)Handleiding Landelijk Meetnet Dagvlinders;Rapportnr. VS2000.11,De Vlinderstichting,Wageningen

Libellen

Voor het zesde opeenvolgende jaar werden libellen gemonitord langs een vast trajekt voor het landelijk meetnet van De Vlinderstichting. Alle gegevens zijn online ingebracht bij deze organisatie.

De soorten die in de afgelopen onderzoeksperiode zijn waargenomen vind je terug in een geaktualiseerde tabel hieronder. Tot en met 2003 is niet echt gericht gekeken naar libellen en dus is deze tabel onvolledig. Uit de jaren 1996, 1997 en 1998 hebben wij zelfs geen gegevens.
Vermeldenswaard is de vondst van een Bruine winterjuffer (Sympecma fusca) op 16 juli. Het betreft slechts de tweede waarneming voor Canisvliet. De eerste gebeurde op 24 oktober 1995 (archief Johan van den Steen) en was de eerste voor Zeeuws-Vlaanderen.
Nieuw voor het gebied was de vangst van een vrouwtje Houtpantserjuffer (Lestes viridis) op 17 augustus.

	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09
Gewone pantserjuffer							+	+			
Houtpantserjuffer											+
Bruine Winterjuffer											+
Azuurwaterjuffer				+	+	+	+	+	+	+	+
Variabele waterjuffer							+	+			
Watersnuffel		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Lantaarntje	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kleine roodoogjuffer								+	+	+	+
Paardenbijter	+					+	+	+	+	+	+
Grote keizerlibel		+				+	+	+	+	+	+
Platbuik								+			
Gewone oeverlibel		+				+	+	+	+	+	+
Vuurlibel		+					+	+	+	+	+
Zwarte heidelibel								+	+		
Bloedrode heidelibel		+				+	+	+	+	+	+
Geelvlekheidelibel							+	+			
Zwervende heidelibel					+[7]						
Steenrode heidelibel						+	+	+	+	+	+
Bruinrode heidelibel	+		+	+		+	+	+	+	+	+

[7] 31 juli

aantal soorten						9	12	16	12	11	13

Errata

- Jaarrapport 2006-2007 pagina 19 Zwarte Ruiter waarneming van 19.12.2006 was niet de eerste maar de tweede waarneming ooit voor Canisvliet. Dee eerste was 2 december 2004
- Jaarrapport 2007-2008 pagina 46 fenologie Boerenzwaluw 2008 moet zijn 8.4 i.p.v. 2.4
- Jaarrapport 2007-2008 pagina 47 Koevinkje moet zijn Hooibeestje

Ledeberg, oktober 2009

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 WAARGENOMEN VOGELSOORTEN (EN ONDERSOORTEN) IN DE PERIODE 1 OKTOBER 2008 T/M 30 SEPTEMBER 2009
DE LANDELIJK TE VOLGEN BROEDVOGELSOORTEN ZIJN VET-GEDRUKT

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Met broedterritorium
Knobbelzwaan	Cygnus olor	Laatste maal in 2002
Toendrarietgans	Anser fabalis rossicus	
Kolgans	Anser albifrons	
Grauwe Gans	Anser anser	**min. 43**
Indische Gans	Anser indicus	
Sneeuwgans	Chen caerulescens	
Grote Canadese Gans	Branta canadensis	**min. 10**
Brandgans	Branta leucopsis	
Nijlgans	Alopochen aegyptiacus	Laatste maal in 2008
Bergeend	Tadorna tadorna	**4**
Smient	Anas penelope	
Krakeend	Anas strepera	**4**
Wintertaling	Anas crecca	Laatste maal in 2006
Wilde Eend	Anas platyrhynchos	Ja
Pijlstaart	Anas acuta	
Zomertaling	Anas querquedula	Laatste maal in 2008
Slobeend	Anas clypeata	**4**
Tafeleend	Aythya ferina	**4**
Kuifeend	Aythya fuligula	**9**
Fazant	Phasianus colchicus	Ja
Dodaars	Tachybaptus ruficollis	**5**
Fuut	Podiceps cristatus	**3**
Aalscholver	Phalacrocorax carbo	
Ralreiger	Ardeola ralloides	
Kleine Zilverreiger	Egretta garzetta	
Grote Zilverreiger	Ardea alba	
Blauwe Reiger	Ardea cinerea	
Wespendief	Pernis apivorus	
Bruine Kiekendief	Circus aeruginosus	Laatste maal in 2007
Blauwe Kiekendief	Circus cyaneus	
Sperwer	Accipiter nisus	Laatste maal in 2007
Buizerd	Buteo buteo	Laatste maal in 2008
Torenvalk	Falco tinnunculus	Laatste maal in 2008
Smelleken	Falco columbarius	
Boomvalk	Falco subbuteo	
Slechtvalk	Falco peregrinus	
Waterral	Rallus aquaticus	**2**
Waterhoen	Gallinula chloropus	Ja
Meerkoet	Fulica atra	Ja
Scholekster	Haematopus ostralegus	Laatste maal in 2006
Kluut	Recurvirostra avosetta	Laatste maal in 2005
Kleine Plevier	Charadrius dubius	Laatste maal in 2003
Goudplevier	Pluvialis apricaria	
Kievit	Vanellus vanellus	**5**
Bonte Strandloper	Calidris alpina	
Bokje	Lymnocryptes minimus	
Watersnip	Gallinago gallinago	
Houtsnip	Scolopax rusticola	

Grutto	Limosa limosa	**2**
Regenwulp	Numenius phaeopus	
Wulp	Numenius arquata	
Zwarte Ruiter	Tringa erythropus	
Tureluur	Tringa totanus	**1**
Groenpootruiter	Tringa nebularia	
Witgatje	Tringa ochropus	
Bosruiter	Tringa glareola	
Oeverloper	Actitis hypoleucos	
Zwartkopmeeuw	Larus melanocephalus	
Kokmeeuw	Larus ridibundus	Laatste maal in 2003
Stormmeeuw	Larus canus	
Kleine Mantelmeeuw	Larus fuscus	
Zilvermeeuw	Larus argentatus	
Grote Mantelmeeuw	Larus marinus	
Visdief	Sterna hirundo	Laatste maal in 1993[8]
Holenduif	Columba oenas	Ja
Houtduif	Columba palumbus	Ja
Turkse Tortel	Streptopelia decaocto	Laatste maal in 2003
Zomertortel	Streptopelia turtur	Laatste maal in 2007
Koekoek	Cuculus canorus	Ja
Bosuil	Strix aluco	
Ransuil	Asio otus	Laatste maal in 2006
Gierzwaluw	Apus apus	
Ijsvogel	Alcedo atthis	Laatste maal in 2006
Groene Specht	Picus viridis	**2**
Grote Bonte Specht	Dendrocopos major	Ja
Veldleeuwerik	Alauda arvensis	Laatste maal in 2005
Oeverzwaluw	Riparia riparia	
Boerenzwaluw	Hirundo rustica	
Huiszwaluw	Delichon urbica	
Grote Pieper	Anthus novaeseelandiae	
Duinpieper	Anthus campestris	
Boompieper	Anthus trivialis	
Graspieper	Anthus pratensis	**7**
Waterpieper	Anthus spinoletta	
Rotspieper	Anthus petrosus littoralis	
Gele Kwikstaart	Motacilla flava flava	Laatste maal in 2008
Grote Gele Kwikstaart	Motacilla cinerea	
Witte Kwikstaart	Motacilla alba	Ja
Winterkoning	Troglodytes troglodytes	Ja
Heggenmus	Prunella modularis	Ja
Roodborst	Erithacus rubecula	Ja
Blauwborst	Luscinia svecica	**8**
Zwarte Roodstaart	Phoenicurus ochruros	
Roodborsttapuit	Saxicola torquata	Laatste maal in 1963
Merel	Turdus merula	Ja
Kramsvogel	Turdus pilaris	
Zanglijster	Turdus philomelos	Ja
Koperwiek	Turdus iliacus	
Grote Lijster	Turdus viscivorus	Laatste maal in 2006
Cettis Zanger	Cettia cetti	
Graszanger	Cisticola juncidis	Laatste maal in 2008
Rietzanger	Acrocephalus schoenobaenus	**7**
Bosrietzanger	Acrocephalus palustris	Ja

[8] Op uitgelegde vlotjes

Kleine Karekiet	Acrocephalus scirpaceus	Ja
Zwartkop	Sylvia atricapilla	Ja
Tuinfluiter	Sylvia borin	Ja
Braamsluiper	Sylvia curruca	Laatste maal in 2004
Grasmus	Sylvia communis	**8**
Tjiftjaf	Phylloscopus collybita	Ja
Fitis	Phylloscopus trochilus	Ja
Goudhaantje	Regulus regulus	
Baardmannetje	Panurus biarmicus	Laatste maal in 1996
Staartmees	Aegethalos caudatus	Ja
Pimpelmees	Parus caeruleus	Ja
Koolmees	Parus major	Ja
Boomkruiper	Certhia brachydactyla	Ja
Wielewaal	Oriolus oriolus	**1**
Gaai	Garrulus glandarius	Ja
Ekster	Pica pica	Ja
Kauw	Corvus monedula	Ja
Zwarte Kraai	Corvus corone corone	Ja
Spreeuw	Sturnus vulgaris	Ja
Ringmus	Passer montanus	
Vink	Fringilla coelebs	Ja
Keep	Fringilla montifringilla	
Groenling	Carduelis chloris	**2**
Putter	Carduelis carduelis	Laatste maal in 2005
Sijs	Carduelis spinus	
Kneu	Carduelis cannabina	Laatste maal in 2002
Frater	Carduelis flavirostris	
Barmsijs	Carduelis cabaret/flammea	
Grote Barmsijs	Carduelis flammea	
Kruisbek	Loxia curvirostra	
Geelgors	Emberizza	
Rietgors	Emberiza schoeniclus	Ja

88 bezoeken - 135 soorten en ondersoorten waarvan 51 soorten met broedterritorium

Soorten met broedterritoria in het verleden[9] maar die in de afgelopen onderzoeksperiode niet zijn waargenomen

Nederlandse soortnaam	**Wetenschappelijke naam**	**Laatste maal met broedterritorium in**
Geoorde Fuut	Podiceps nigricollis	2004
Roerdomp	Botaurus stellaris	2003
Woudaapje	Ixobrychus minutus	1999
Porseleinhoen	Porzana porzana	2000
Steltkluut	Himantopus himantopus	1965 (enig broedgeval)
Strandplevier	Chariadrius alexandrinus	2000
Zwarte Stern	Chlidonias niger	1959
Nachtzwaluw	Caprimulgus europaeus	1996
Boompieper[10]	Anthus trivialis	1976
Nachtegaal	Luscinia megarhynchos	2006
Gekraagde Roodstaart	Phoenicurus phoenicurus	1998
Paapje	Saxicola rubetra	2004
Cetti's Zanger	Cettia Cetti	2007
Sprinkhaanzanger	Locestella naevia	2008

[9] Gegevens ook ontleend aan archief van wijlen Johan van den Steen
[10] Deze broedgevallen hebben betrekking op de Lippenspolder en behoren niet tot Canisvliet

Snor	Locustella luscinioides	2000
Grote Karekiet	Acrocephalus arundinaceus	2005
Spotvogel	Hippolais icterina	2008
Grauwe Vliegenvanger	Muscicapa striata	1987
Matkop	Parus montanus	1999
Huismus	Passer domesticus	2002

De Boerenzwaluw en de Huiszwaluw waren/zijn jaarlijks broedvogel aan woningen in de Canisvlietstraat maar behoren sensu stricto niet tot Canisvliet. De Oeverzwaluw was broedvogel tijdens de ruilverkaveling (grondverzet).

BIJLAGE 2 PLEVIEREN, STRANDLOPERS EN RUITERS IN HET NAJAAR 1998-2009[11]

De zeer droge maanden augustus en september waren oorzaak van zeer lage waterstanden op de gegraven plassen in de "nieuwe natuur" in de Anthonypolder. Een aantal soorten bezocht de aldus ontstane slijkranden, hetgeen de stijging van het aantal waarnemingen verklaart. Slijkranden t.g.v. peilschommelingen zijn een fenomeen uit de jaren vóór de ruilverkaveling ! De foto op de omslag geeft een sfeerbeeld uit de afgelopen droogteperiode.

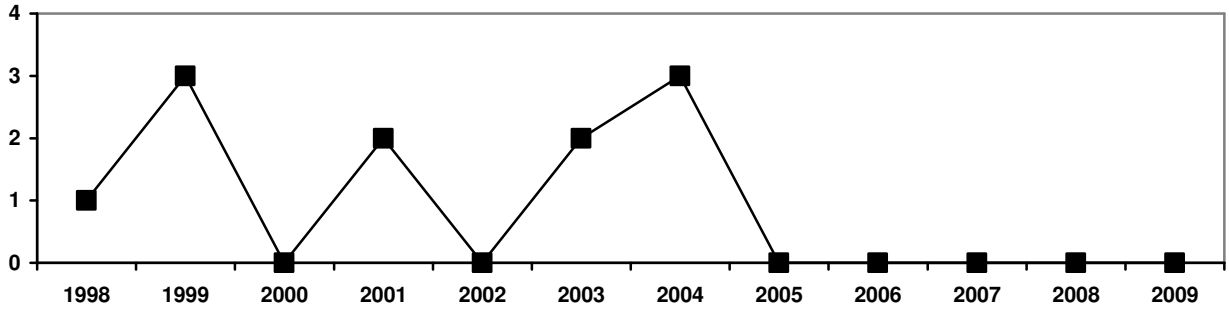

Waarnemingen van de Bontbekplevier juli - november

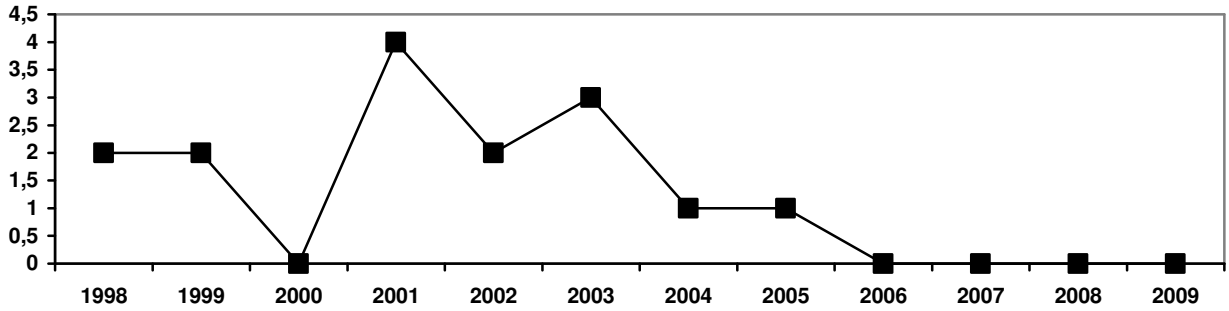

Waarnemingen van de Goudplevier augustus - november

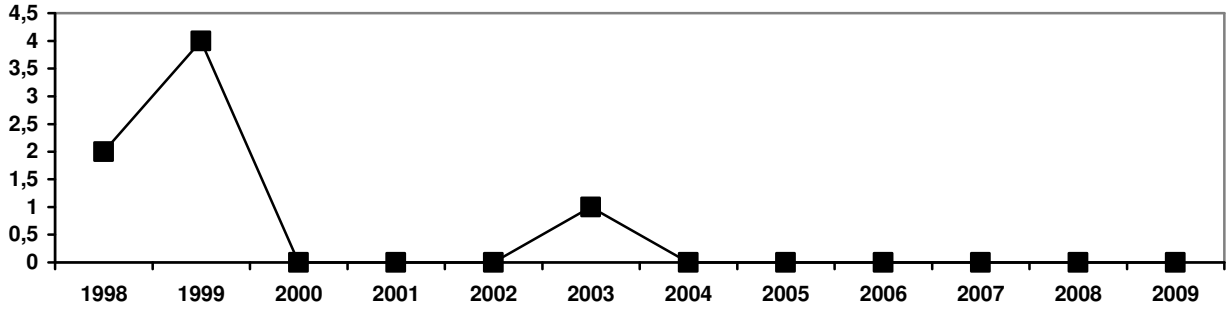

Waarnemingen van de Kleine Strandloper juli - november

[11] Voor 2009 is de serie afgesloten op 30 september

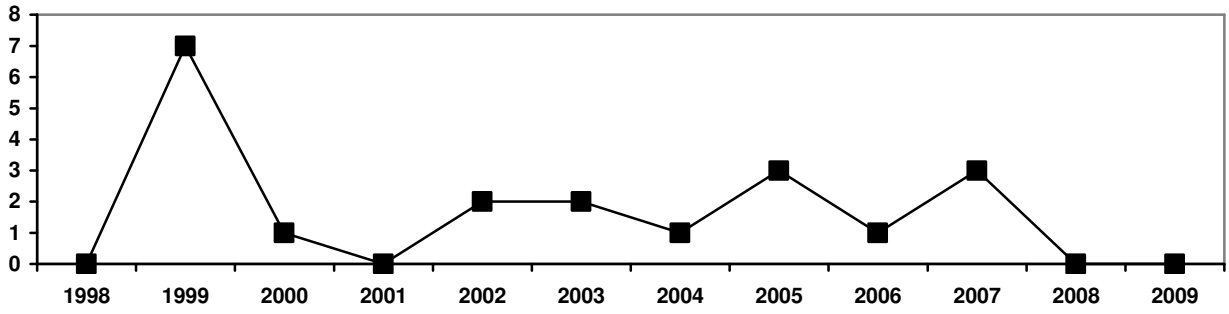

Waarnemingen van de Bonte strandloper juli - november

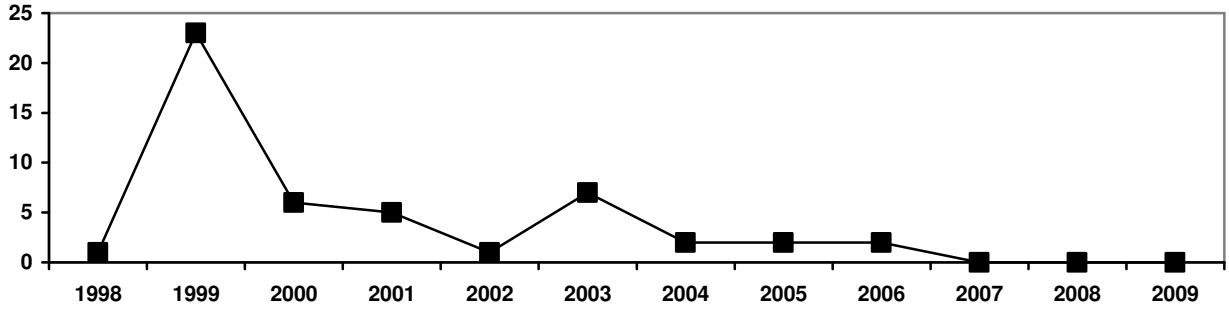

Waarnemingen van de Kemphaan juli - november

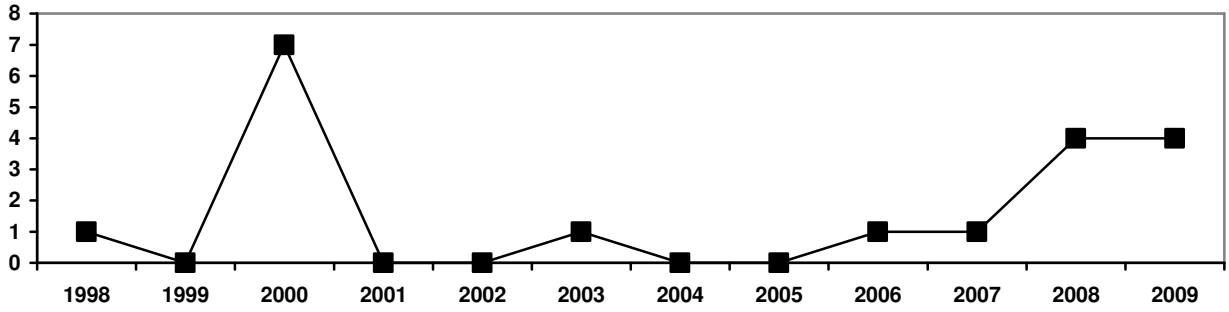

Waarnemingen van de Zwarte Ruiter augustus – oktober

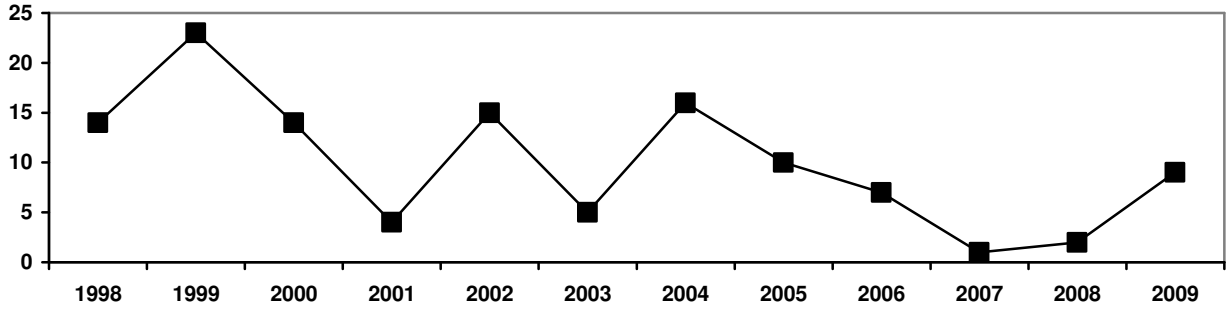

Waarnemingen van de Groenpootruiter juli - oktober

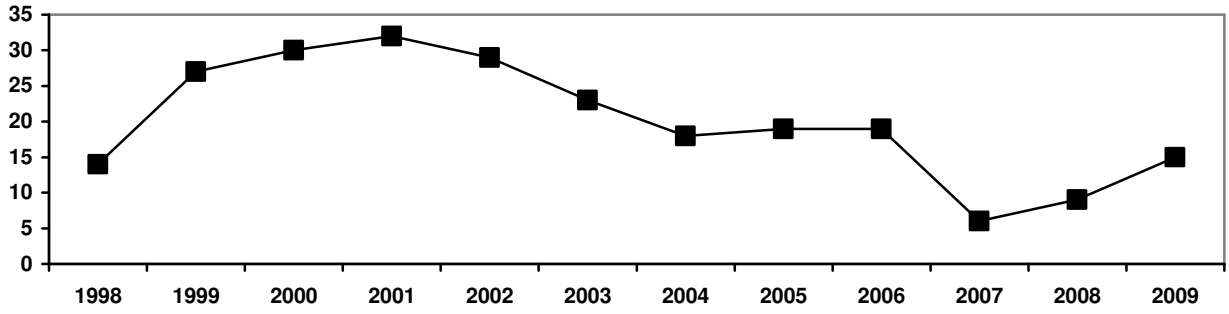

Waarnemingen van het Witgatje juli - oktober

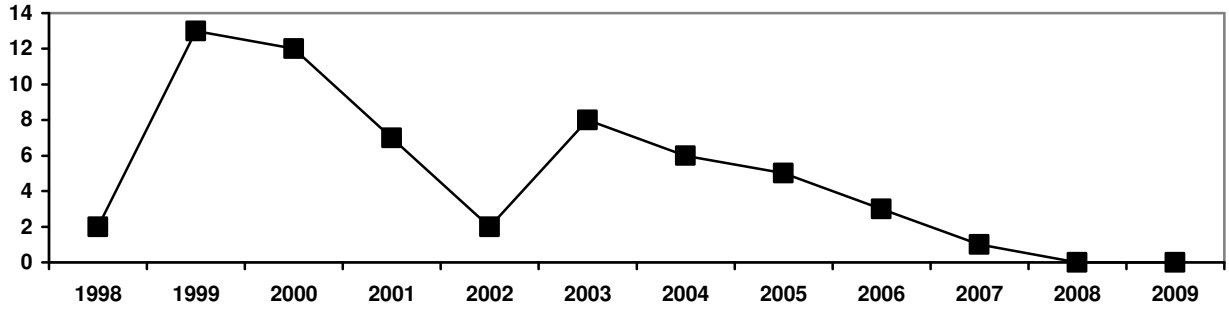

Waarnemingen van de Bosruiter juli - oktober

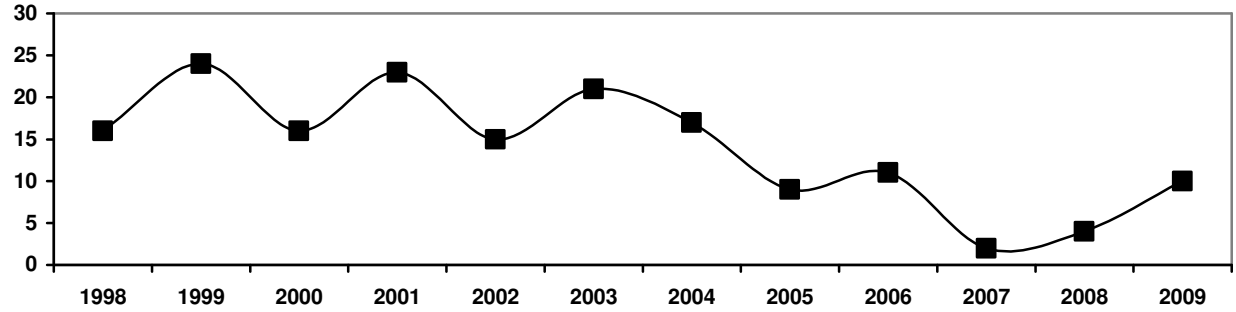

Waarnemingen van de Oeverloper juli – oktober

BIJLAGE 3 FENOLOGIE

VOORJAARSFENOLOGIE VOGELS 1996-2009

	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09
Zota	13.4		18.4	10.4	**27.2**	14.3	17.3	8.3	5.4	21.3	25.3		18.4	17.4
Wou				**5.06**										
Purp						1.06						**23.04**		
Ooie										**20.05**				
Lep			16.5		mei	26.3	18.4		30.5	29.5	**07.3**	4.6		
Wesp		**26.4**			28.4		8.5							
ZwW											**8.5**			
RoW				**13.3**										
BrKi	22.3	29.3	28.3	28.3	22.3	26.3	**5.3**	12.3	27.3	18.3	27.3	2.4	24.3	9.3
Bova			22.4			4.5		**12.4**	26.5			20.6	19.6	
Stel								9.5	7.5		5.6			**17.4**
Kluu	23.3	5.4	7.4	28.3	22.3	14.3	**2.3**	24.3	3.4	1.4	4.4	17.3	15.3	31.3
Klpl		13.4	1.4	28.3	21.3	31.3	**19.3**	24.3	31.3	15.4	25.3	4.6	18.4	20.4
Bopl			**9.3**	30.3	24.5		19.3		3.5		17.5			
Stpl					**2.5**									
Grut	15.3		4.3	13.03	4.3	6.3	**13.2**	23.2	6.3	4.3	2.3	19.3	15.2	26.2
Rewu			13.4		24.4		10.4			22.4	16.4	12.4	**31.3**	17.4
ZwR		26.4	28.4	10.4	17.4		4.4	19.4	16.4	1.4	10.3	12.4	**29.2**	
Ture	23.3	12.3	18.3	19.3	8.3	**6.3**	9.3	**6.3**	10.3	21.3	17.3	24.3	15.3	13.3
Gror		19.5	22.4	21.4	15.4	10.5	**4.4**	17.4	12.4	10.4	10.4	12.4	18.4	13.4
Bosr	11.5		9.5	28.4	2.5	10.5			30.4	5.5	25.4	2.5	25.4	**13.4**
Oelo	6.5	1.5	25.4	28.4	30.4	2.5	**18.4**	28.4	3.5	26.4	22.4	2.5	2.4	25.4
Visd		8.5	9.5	1.5	2.5	12.5	10.6	17.6	7.5	30.6	8.5	18.5		**25.4**
Tord	**20.4**	1.5	13.5	29.4	30.4	13.5	2.5	15.5	12.5	5.5	16.6	12.5	8.6	12.6
Koek	20.4	11.4	22.4	24.4	28.4	2.5	27.4	17.4	25.4	19.4	**29.3**	19.4	14.4	13.4
Gizw	11.5	5.5	1.5	28.4	**24.4**	4.5	29.4	29.4	30.4	24.4	27.4	10.05	**18.4**	29.4
Oezw	13.4	5.5	25.4	5.4	15.4	4.5	27.4	10.4	30.4	28.4	**4.4**	12.5	18.4	
Bozw	8.4	5.4	4.4	5.4	15.4	31.3	**19.3**	8.4	5.4	7.4	29.3	9.4	8.4	23.3
Huzw	11.5	10.5	3.5	**30.3**	17.5	4.5	27.4	1.4	19.4	26.4	13.4	27.4	18.4	8.5
Gekw	27.3	11.4	8.4	7.4	7.4	**12.3**	19.3	4.4	3.4	1.4	29.3	23.4	25.4	
Nach								19.4	22.4	**12.4**	22.4			
Blbo	22.3	29.3	28.3	16.3	10.4	**6.3**	19.3	19.3	27.3	21.3	10.3	28.3	18.3	21.3
ZwR					**21.3**					**21.3**				
GeRo			13.4					**12.4**		**12.4**				
Paap					6.5		8.5	**24.3**	7.5					
Tapu				**7.4**							22.4	7.5	22.4	
Befl		11.4		**3.3**	13.3	31.3				26.4				
Spza										**26.4**		4.5	10.5	
Snor		5.5			**9.4**									
Riza		1.5	1.4			31.3			26.6	**29.3**	1.4	23.4	14.4	3.4
Boza	27.5	10.5	16.5	29.5	19.5	22.5	15.5	15.5	**30.4**	20.5	22.5	23.5	11.5	14.5
KlKa	20.4	11.4	28.4	17.4	7.4	8.4	8.4	12.4	25.4	10.4	**29.3**	16.4	14.4	13.4
GrKa			21.5							**10.5**				
Spot		23.4	25.4	22.5	20.6	25.5	23.4	29.4	7.5	**19.4**	26.5	23.5	11.5	
Zwko	20.4	11.4	18.4	07.4	09.4	17.4	4.4	**28.3**	5.4	5.4	4.4	9.4	31.3	3.4
Tuin	5.5	23.4	18.4	17.4	17.4	2.5	4.5	28.4	22.4	26.4	**10.4**	23.4	18.4	**10.4**
Braa	11.5							5.5	12.5			**23.4**		25.4

Gras	27.4	26.4	18.4	28.4	**17.4**	6.5	20.4	24.4	22.4	10.5	22.4	23.4	29.4	**17.4**
Tjif	22.3	2.3	**21.2**	3.3	11.3	12.3	22.2	12.3	16.3	21.3	25.3	7.3	29.2	9.3
Fiti	**27.3**	13.4	1.4	3.4	7.4	19.4	13.4	28.3	3.4	1.4	**27.3**	9.4	31.3	3.4
Wiel				12.6			6.6	30.5					8.6	**29.5**
	‘96	‘97	‘98	‘99	‘00	‘01	‘02	‘03	‘04	‘05	‘06	‘07	‘08	‘09

de vroegste datum in de afgelopen 14 jaar is vet-gedrukt

VOORJAARSFENOLOGIE DAGVLINDERS 2006-2009

	2006	2007	2008	2009
Zwartsprietdikkopje	17 juli	19 juli	25 juni	**24 juni**
Groot dikkopje	22 juni	28 juni	5 juli	**12 juni**
Koninginnepage	13 juni	**2 mei**	-	-
Oranje luzernevlinder	-	-	-	16 juli
Gele luzernevlinder	-	-	-	-
Citroenvlinder	-	-	-	-
Groot koolwitje	10 juli	**2 mei**	22 juli	24 mei
Kleine koolwitje	11 mei	**2 april**	18 april	29 april
Klein geaderd witje	25 april	**18 april**	9 mei	20 april
Kleine vuurvlinder	-	-	-	24 mei
Boomblauwtje	-	19 juli	-	-
Bruin blauwtje	25 juli	-	19 juni	**24 mei**
Icarusblauwtje	10 juli	**2 mei**	28 mei	14 mei
Dagpauwoog	18 april	**12 maart**	18 april	4 juli
Distelvlinder	8 juni	14 juni	30 juli	**14 mei**
Atalanta	22 juni	**2 mei**	19 juni	3 augustus
Kleine vos	**16 april**	19 mei	-	-
Gehakkelde aurelia	29 juni	**12 maart**	22 april	16 juni
Landkaartje	-	-	-	13 juli
Bruin zandoogje	11 juni	6 juni	19 juni	**5 juni**
Oranje zandoogje	10 juli	6 juli	9 juli	**4 juli**
Hooibeestje	-	-	14 juli	-
Bont zandoogje	20 april	**9 april**	18 april	20 april
Aantal soorten	16	16	15	17

de vroegste datum in de afgelopen 4 jaar is vet-gedrukt

BIJLAGE 4

Een bak met water is geen Zeeuwse kreek

U heeft internet? Kijk dan voor de aardigheid eens op Google Earth en zoom in op de kreek van Canisvliet bij Westdorpe. De beelden zijn wel drie, vier jaar oud. Houd het beeld van de noordwestelijke en zuidoostelijke oever van de kreek vast. Spoed je daarna naar Canisvliet en zoek het verschil. Op enkele snippers na, zijn anno 2009 nagenoeg alle rietkragen verdwenen!

Ik citeer uit 1961:*"Het is een zeer platte, laaggelegen, niet al te grote kreek, met langs de oostzijde een op vele plaatsen ondoordringbare rietkraag en langs de westelijke kant een drassig weidestrand."*[12]

Ik citeer uit 2008 :*"Deze kreken worden gekenmerkt door een bijzondere plantengroei langs de relatief ondiepe kreken met geleidelijk oplopende oevers. Typerend voor de kreken in Zeeuws-Vlaanderen zijn de forse rietkragen en uitgestrekte rietvelden. Daarmee vormen ze belangrijke broedgebieden voor moerasvogels…"*[13]
De laatste auteur heeft zich allicht niet de moeite gedaan om op Canisvliet de armtierige rietpolletjes te komen bekijken want dan had hij deze onzin niet geschreven.

Verdwijnende rietkragen. Is het een geleidelijk proces of is dit een echte omslag ? Pas in 2004 begon ik te merken dat het areaal riet aan het minderen was. Immers vanaf dat jaar moest ik elk jaar mijn veldkaarten gebruikt voor de broedvogelmonitoring aanpassen. De rietkragen bleken steeds kleiner te worden.
En sindsdien gaat het steeds harder. En dan is er nog … het troebel water.

<u>Troebel water</u>
Ik ben hydroloog, noch aquatisch ekoloog en ga me dan ook niet op dat terrein wagen. Ik stel enkel vast dat er steeds meer water op de kreek staat. Er eerder sprake is van een vast peil dan van peildynamiek en dat het water troebel is.

[12] van den Steen;1961;Een belangrijke vogelpleisterplaats in Zeeuws-Vlaanderen-HET CANESVLIET;Himantopus n° 6 mei 1961
[13] http://provincie.zeeland.nl/milieu_natuur/natura2000/kreken

De tijd staat niet stil. Het landschap uit de vijftiger jaren is op de schop gegaan. Breder kanaal, herverkaveling, ander waterbeheer, intensifiëring landbouw. Vermesting, verzuring, verdroging, versnippering; het is genoegzaam bekend.
Met de ingrepen van 1997 is aan natuurherstel- en ontwikkeling gedaan. Het baggeren van de kreek in 1999 was daarvan het sluitstuk en het toepassen van aktief biologisch beheer (wegvangen van bodemwoelende vissen) was er een onderdeel van. Een dikke laag slib en organisch materiaal (bladval) is toen weggehaald.
Helder water is er niet gekomen. De omslag van troebel water met weinig waterplanten en lage biodiversiteit (toestand voor het baggeren) naar helder water met veel waterplanten en hoge biodiversiteit (streefbeeld) is nooit gehaald. Maar deze omslag wordt haast nooit bereikt door aktief biologisch beheer toe te passen in ondiepe meren zegt van der Wijngaart (2008). Er is echt meer nodig.

Een helder overzicht van wat in ondiepe meren en plassen – waarmee ik Canisvliet op één lijn plaats – gebeurt, en de effecten van beheersmaatregelen is te vinden bij van der Wijngaart (2008), Declerck et al. (2006) en Jaarsma et al. (2008). Deze laatste reikt ook heel wat handvatten aan om aan de slag te gaan.

Er is in Canisvliet flink wat water bijgekomen de laatste jaren. Dat mag o.m. blijken uit het feit dat de schuilhut van de Werkgroep Behoud Canisvliet in 1996 nog zonder laarzen kon bereikt worden. De laatste vijf jaar was dat niet meer het geval. Toen ik in 1962 voor de eerste maal op Canisvliet kwam was bijna de ganse kreek omgeven door tientallen meters brede rietkragen. Vooral “waterriet”. Slechts op enkele plekken waar o.m. grazend vee tot aan het open water kon ontbrak het riet (oostoever). De eerste schuilhut van Johan stond toen wel 20 meter verder de kreek in dan de plek waar de tweede in november 1979 werd geplaatst.

Verdwijnen van rietgordels
Het verdwijnen van de rietkragen vindt langs de ganse kreek plaats. Hier en daar is er nog een restje landriet. De enorme terugloop van het areaal oeverzone is trouwens een fenomeen van gans Nederland (Jaarsma et al. 2008). Deze landelijke teruggang is al een hele poos bezig. Het is (mede) verantwoordelijk voor de achteruitgang van de Grote Karekiet (Acrocephalus arundinaceus) in Nederland (Graveland 1998) en waarschijnlijk ook in Canisvliet waar hij na 1985 nog eenmaal heeft gebroed.
Op te merken valt dat al bij de herinrichting in de jaren zestig oeverbescherming werd aangelegd en deze in 1991 nog deels is hernieuwd omdat de oever achter de beschoeiing weg sloeg. De beschoeiing was noodzakelijk omdat met de

herverkaveling grond was aangevoerd. Daar werden toen steile oevers aangelegd. Om bomen aan te planten en vissteigers te bouwen.

Mogelijke oorzaken voor het verdwijnen van rietkragen vinden we o.m. bij Graveland & Coops (1997) en Graveland (1999) en behelzen veelal het strak gereguleerd peilbeheeer. Zij signaleren trouwens dat in gans Nederland het areaal (water)riet inkrimpt.
Vaak versterken processen mekaar : hoe groter het oppervlakte water wordt hoe meer vat de wind hierop krijgt (toename van de strijklengte) en hoe sterker de golfslag wordt. Die toegenomen golfslag slaat slib en oevervegetatie weg en tenslotte de oever zelf en het oeverprofiel wijzigt. Geen glooiende oevers meer die de kansen op vestiging van planten vergroot maar steile oevers die nog gemakkelijker afslaan of verzakken. Aan de noordkant van de kreek gaat het heel hard en is op een jaar tijd de oever er al een meter weg geslagen.

<u>En nu ?..... sturen op resultaat</u>
De bladval gaat onverminderd voort, afvoer van nutriëntenrijk water uit aanliggende akkers ook en peildynamiek blijft achterwege. Dit zijn faktoren die het moerasbiotoop en zijn bewoners sterk onder druk zetten (van Turnhout & Hagemijer 1999).
Metamorfose lijkt mij het juiste woord om te beschrijven wat er met de kreek aan de hand is. Van de laaggelegen zwak brakke kreek met brede rietkragen en slijkerige oevers is niks meer te terug te vinden. Anno 2009 staan we voor een bak troebel zoet water met steile oevers en veel bomen er rond. Typisch Zeeuws ? Absoluut niet.
Rietkragen zijn van een onschatbaar belang voor onze Zeeuwse kreken Halfwerk (1996). Niet enkel omwille van het potentieel aan biodiversiteit (vogels, vissen, planten, slakken, insekten, etc) maar ook vanuit landschappelijk-historisch opzicht (Anonymus 1999).
Wat de preciese oorzaak of oorzaken zijn voor het verdwijnen van de rietkragen op Canisvliet moet dringend onderzocht worden. Is er een samenhang met de slechte toestand van het water (troebel, geen vegetatie, weinig biodiversiteit)? Heeft het wat te maken met het peilbeheer ? Met ingrepen in het verleden ? Met ganzenvraat ? Het hele systeem vraagt om een grondige doorlichting.
Vindt de doorsnee bezoeker het allemaal mooi. De eerlijkheid gebiedt dat we open kaart spelen en zeggen dat er wat aan de hand is. Troebel water en verdwenen rietkragen fungeren als twee rode knipperlichten. “Wat volgt, staat altijd in verband met wat eraan voorafging” wist de Romeinse keizer-filosoof Marcus Aurelius reeds.

Ik waag mij niet aan het aanreiken van oplossingen voor het “waterprobleem” in Canisvliet. In de literatuur wordt vaak gewezen op het belang van een dynamisch waterpeil (Graveland & Hosper 1999) en het belang van onderwaterflora.
Kunnen we terug naar een toestand van helder water met onderwaterflora ? Kan waterriet terug komen? We hebben geen keuze denk ik, het is gewoon een kwestie van moeten. Maar misschien is een big jump in de kreek een meer eigentijds signaal dat er wat moet gebeuren.

Ik signaleer slechts dat de kreek (Natura-2000 gebied !) zwaar onder druk staat en plaats maakt voor een landschap dat nog nauwelijks als Zeeuws kan worden aanzien. Nog nooit stond er zoveel water in de kreek. Het lijk wel een spaarbekken. Een bak water met bomen rond, daar was het ons toch nooit om te doen ?

Met dank aan Hans Vink van SBB-NWA die enige literatuur ter beschikking stelde.

Aanbevolen literatuur

- Anonymus;1999;Het belang van Riet in meren en moerassen;De Levende Natuur 100(2) : 40-41
- Belgers J. & G.Arts;2003;Moerasvogels op peil. Deelrapport 1 : Peilen op riet;Alterra-rapport 828.1;Alterra,Wageningen
- Brock T.C.M.;1988;De invloed van waterplanten op hun omgeving *in* Bloemendaal F.H.J.L. & J.G.M.Roelofs (red.) Waterplanten en waterkwaliteit pp. 27-41;Stichting Uitgeverij KNNV
- Declerck S et al..;2006;Ondiepe vijvers en meren Ecologische achtergronden en beheer;Natuur.focus vol.5(1) : 22-29
- Graveland J.;1999;Waterriet, moerasvogels en peildynamiek;De Levende Natuur 100(2) : 50-53
- Graveland J. & H.Coops;1997;Verdwijnen van rietgordels in Nederland Oorzaken, gevolgen en een strategie voor herstel;Landschap vol.14(2) : 67-86
- Graveland J.;1998;Reed die-back, water level management and the decline of the Great Reed Warbler *Acrocephalus arundinaceus* in The Netherlands;Ardea 86(2) : 187-201
- Graveland J. & H.Hosper;1999;Een dynamisch waterpeil voor rietkragen in meren en moerassen;De Levende Natuur 100(2) : 71-74

- Halfwerk W.;1996;Natuur in Zeeland *tussen zee en zoom*;De Koperen Tuin,Goes
- Huskes H., Beemster N. & P.Hommel;2005;Moerasvogels op peil. Deelrapport 3 : Werk in uitvoering;Alterra-rapport 828.3,Alterra,Wageningen
- Jaarsma N. et al.;2008;Van helder naar troebel … en weer terug;STOWA 2008-W-04,Utrecht
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;Biodiversiteit werkt : voor natuur, voor mensen, voor altijd; www.minlnv.nl
- Markusse J.;1998;Ruil- en herverkavelingen in Zeeland; landinrichting in perspectief van 1946 tot heden;De Koperen Tuin,Goes
- Redeke H.C.;1975;Hydrobiologie van Nederland De Zoete Wateren;Backhuys & Meesters,Amsterdam
- Schotman A. & R.Kwak;2003;Moerasvogels op peil. Deelrapport 2 : Successie en het succes van moerasvogels;Alterra-rapport 828.2;Alterra,Wageningen
- van der Wijngaart T.;2008;Ecologische processen in ondiepe meren en het effect van beheersmaatregelen Wat weten we wel en wat niet?;STOWA 2008-W-03,Utrecht
- van Turnhout C. & W.Hagemijer;1999;Marshland birds in the Netherlands: causes of long-term population trends in 1965-1995:Die Vogelwelt (supplement Bird Numbers 1998) 120 : 185-191
- en op www.stowa.nl; www.wszv.nl; www.watermarkt.nl; www.moerasvogels.nl

F.L.L.Tombeur